IZRADA PRORAČUNA GRADA BENKOVCA

Ledenko, Antonio

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:685122

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

REFST - Repository of Economics faculty in Split

zir.nsk.hr

UNIVERSITY OF SPLIT

dabar

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU

EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

IZRADA PRORAČUNA GRADA BENKOVCA

Mentor: **Student:**

doc. dr. sc. Ivana Dropulić **Antonio Ledenko**

Split, svibanj, 2017.

SADRŽAJ:

1. UVOD....4

1.1. Definicija problema....4

1.2. Cilj rada....4

1.3. Metode rada....4

1.4. Struktura rada....5

2. KARAKTERISTIKE BUDŽETA KAO INSTRUMENTA PLANIRANJA I KONTROLE....6

2.1. Pojam i svrha budžetiranja....6

2.2. Planiranje....7

2.3. Vrste budžeta s obzirom na njihovu ulogu u procesu planiranja....9

2.3.1. Operativni budžet....10

2.3.2. Financijski budžet....10

2.3.3. Kapitalni budžet....11

2.4. Uloga budžetiranja u sustavu kontrole....11

2.4.1. Budžetska kontrola budućih aktivnosti....11

2.4.2. Budžetska kontrola tekućih aktivnosti....12

2.4.3. Kontrola ostvarenih rezultata i povratna kontrola....13

2.5. Statični i fleksibilni budžet....13

2.6. Proračunsko planiranje....14

2.7. Temeljne karakteristike računovodstva proračuna i proračunskih korisnika....15

3. PROCES IZRADE PRORAČUNA GRADA BENKOVCA....19

3.1. Općenito o Gradu Benkovcu....19

3.2. Prihodi Grada Benkovca....20

3.2.1. Sadašnja projekcija prihoda....20

3.2.2. Projekcija budućih prihoda....25

3.3. Rashodi Grada Benkovca....26

3.3.1. Sadašnja projekcija rashoda....26

3.3.2. Projekcija budućih rashoda....30

3.4. Plan razvojnih programa....32

4. ZAKLJUČAK....34

LITERATURA.....36
POPIS TABLICA.....37
POPIS GRAFIKONA.....37
SAŽETAK.....38
SUMMARY.....38

1. UVOD

1.1. Definicija problema

Budžetiranje ima značajnu ulogu u kontroli proračunskih korisnika koju je potrebno identificirati i opisati na primjeru Grada Benkovca, što ujedno predstavlja problem istraživanja ovoga rada. Budžet predstavlja procjenu godišnjih troškova i prihoda za planirane aktivnosti, te stanje imovine i njenih izvora, također je integralni dio svakog plana jer predstavlja detaljnu razradu plana na određenoj vremenskoj razini. Budžet je ujedno kontrolni mehanizam za utvrđivanje realnosti planova.

1.2. Cilj rada

Cilj ovoga rada je prikazati specifičnost budžetiranja proračunskih korisnika na lokalnoj razini te analizirati ulogu budžetiranja u sustavu kontrole proračunskih korisnika. U radu će se analizirati proračun Grada Benkovca, te će se prikazati namjena sredstava iz proračuna.

1.3. Metode rada

U prvim poglavljima rada koristiti će se metode indukcije i dedukcije. Induktivna metoda pojedinačno analizira činjenice te dolazi do općeg zaključka, tj. praćenjem pojedinačnog slučaja daje prikaz kako funkcionira cijeli susutav, dok deduktivna metoda predstavlja sustavnu primjenu deduktivnog načina zaključivanja u kojem se iz općih zaključaka donose posebni i pojedinačni zaključci.[1]

Metode analize i sinteze će se koristiti u trećem dijelu rada na primjeru koji se analizira. Metoda analize je postupak znanstvenog istraživanja raščlanjivanjem složenih pojmova, sudova i zaključaka na njihove jednostavnije sastavne dijelove i elemente. Sinteza znanstveno istražuje i objašnjava stvarnosti putem sinteze jednostavnih sudova u složene.[2] Još će se koristiti metoda komparacije u usporedbi srodnih pojava i sličnosti u njihovu ponašanju i

[1] Zelenika, R. (2000.): Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela, Ekonomski fakultet u Rijeci, Rijeka, 323.- 325. str.
[2] Zelenika, R. (2000.): Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela, Ekonomski fakultet u Rijeci, Rijeka, 327.- 329. str.

intenzitetu kao i njihove razlike, te metoda kompilacije, preuzimanjem opažanja, stavova i spoznaja koje su rezultat drugih znanstveno istraživačkih radova.[3]

1.4. Struktura rada

Ovaj završni rad se sastoji od četiri osnovna poglavlja koja se dijele na pojedina potpoglavlja. U uvodnom dijelu se definira problem istraživanja, navode ciljevi rada i metode koje će se koristiti za istraživanje problema rada, te se na kraju prikazuje skraćena struktura rada.

U drugom teorijskom dijelu se objašnjava značenje i karakteristike budžeta i analiziraju osnovni dijelovi glavnoga budžeta. U nastavku ovog poglavlja će biti povezane aktivnosti planiranja i kontrole sa budžetiranjem, te će se pojasniti važnost dobrog i pravovremenog upravljanja budžetom. Kako se rad temelji na primjeru grada, detaljnije će se razmatrati proračunski korisnici i specifičnosti njihovog budžetiranja.

Treći dio se odnosi na analizu proračuna Grada Benkovca na temelju financijskih izvještaja. Analizirati će se stanje u prethodnim godinama te napraviti projekcija za buduće razdoblje, te će se razmotriti pojedine kategorije prihoda i rashoda.

Posljednji dio se odnosi na zaključak i popis literature. U zaključku će se komplementirati sva istraživanja tokom rada.

[3] Zelenika, R. (2000.): Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela, Ekonomski fakultet u Rijeci, Rijeka, 339. str.

2. KARAKTERISTIKE BUDŽETA KAO INSTRUMENTA PLANIRANJA I KONTROLE

2.1. Pojam i svrha budžetiranja

„Budžetiranje je proces planiranja i kontrole performansi budućeg razdoblja u financijskim terminima. Budžet predstavlja formalno izvješće o planovima u budućnosti.“[4]

Glavna zadaća budžeta je planirati i kontrolirati sve aktivnosti poduzeća koje će se izraziti u financijskim terminima. Na temelju budžeta se stvaraju planovi koji bi se trebali ostvariti u budućnosti, a za uspješno budžetiranje neizostavna je pretpostavka uspješnog i učinkovitog planiranja. Iz toga se vidi neraskidiva veza između funkcije planiranja i budžetiranja u organizaciji.

Budžet bi trebao osigurati razvoj menadžerskih performansi koje će se temeljiti na spoznajama koje proizlaze iz različitih varijanti proračuna, povezivanja elemenata budžeta i uočavanja međusobno zavisnih činitelja.[5]

„Budžet je temelj poslovnog planiranja i menadžerske kontrole.“ [6] Budžet predstavlja transformaciju dugoročnog plana u financijske termine kratkoročnog plana, a ujedno je temeljni dio poslovnog plana.[7] „Važno je naglasiti da planiranje i budžetiranje nisu sinonimi; budžet ili proračun je dio poslovnog plana, ali konačna namjera budžetiranja je opskrbljivanje menadžerskog informacijskog sustava izvješćima stvarnih performansi nasuprot planiranih i uspostavljanje ravnoteže između izvora kapitala i trošenja u odnosu na varijacije od planiranog.“[8]

Da bi se proces budžetiranja pravilno odvijao, svi menadžeri bi trebali imati određene ovlasti koje moraju biti u skladu s njihovom odgovornošću.[9]

---

[4] Belak, V. (1995.): Menadžersko računovodstvo, RRiF, Zagreb, 173. str.
[5] Belak, V. (1995.): Menadžersko računovodstvo, RRiF, Zagreb, 173. str.
[6] Belak, V. (1995.): Menadžersko računovodstvo, RRiF, Zagreb, 174. str.
[7] Belak, V. (1995.): Menadžersko računovodstvo, RRiF, Zagreb, 174. str.
[8] Belak, V. (1995.): Menadžersko računovodstvo, RRiF, Zagreb, 175.-176.
[9] Belak, V. (1995.): Menadžersko računovodstvo, RRiF, Zagreb, 177. str.

Glavni cilj izrade budžeta je nastojanje da se u pozitivnom smislu utječe na budućnost društva, drugim riječima kroz proračun se postavljaju ciljevi izraženi u financijskim terminima za koje se očekuje da će biti postignuti sredstvima iskazanim u budžetu.

2.2. Planiranje

„Planiranje je kreativni proces kojim se unaprijed utvrđuje smjer akcija poduzeća.“ [10] Poslovno planiranje predstavlja racionalni postupak usmjeravanja poslovnih aktivnosti prema realizaciji postavljenih ciljeva. Danas se dosta govori o planiranju kao jednoj od temeljnih funkcija menadžmenta i mnoga poduzeća koja su u procesu planiranja ipak ostvare negativne poslovne rezultate, te onda izbjegavaju ili zanemaruju daljnji razvoj planova što svakako predstavlja pogrešnu odluku.

„Planiranje i kontrola čine temeljne funkcije menadžmenta i oslanjaju se primarno na budžet kao osnovni instrument njihove realizacije. To se posebno odnosi na poslovno planiranje i na dio kontrolnog sustava koji se temelji na pokazateljima o financijskoj strukturi.“ [11] Pod poslovnim planiranjem i kontrolom razumijeva se organizacija, tehnike i postupci s pomoću kojih se:

- izrađuju, razmatraju i odobravaju planovi
- određuje odgovornost za realizaciju planova
- predviđaju elastičnosti planova radi prilagođavanja promjenjivim uvjetima
- analiziraju odstupanja od planova na temelju kontrole rezultata
- poduzimaju korekcijski zahvati kao odgovor na odstupanja od planova[12]

Prema Colinu Druryu, tri osnovne funkcije budžeta u okviru godišnjeg procesa planiranja i kontrole su: prevođenje elemenata dugoročnog plana u formu godišnjeg budžeta i kontrola ostvarenih rezultata i odgovor na odstupanja od plana. Odstupanja od plana mogu biti tako velika da je potrebno izvršiti korekcije i na dugoročnom planu.[13] Da bi proračun, kao glavni

[10] Buble, M. (2006.): Menadžment, Ekonomski fakultet Split, Split, 109. str.
[11] Belak, V. (1995.): Menadžersko računovodstvo, RRiF, Split, 178. str.
[12] Buble, M. (1990.): Management, Ekonomski fakultet Split, Split, str. 8.
[13] Drury, C.(1990.): Management and cost accounting, EMEA, London, 445. str.

instrument planiranja i kontrole, udovoljio navedenim funkcijama mora po sadržaju i načinu djelovanja biti prilagođen zahtjevima koji proizlaze iz tih funkcija.[14]

Nužnost planiranja proizlazi iz dva konceptualna razloga:

- ograničenost resursa
- neizvjesnost okoline[15]

Planiranje zahtijeva određenu metodiku izvođenja u kojoj glavno mjesto zauzimaju etape procesa planiranja. Postoji osam etapa procesa planiranja:

- situacijska analiza
- postavljanje ciljeva
- razvoj planskih premisa
- identificiranje alternativa
- evaluacija alternativa
- izbor alternativa
- formuliranje izvedenih planova
- izrada budžeta[16]

Iz navedenog se vidi da sve aktivnosti planiranja prethode i rezultiraju izradom budžeta. Budžet predstavlja središnji dokument procesa planiranja i kontrolira odnos ostvareno-planirano.

„Budžetiranje je postupak kvantitativne konverzije planova akcija.“[17]Ono za menadžment predstavlja:

- točno i pravovremeno analitičko sredstvo
- mogućnost predviđanja aktivnosti
- pomoć u alokaciji raspoloživih resursa
- mogućnost kontrole tekućih aktivnosti
- upozorava na odstupanje od planiranog
- signalizira prijetnje
- orijentir za budućnost[18]

[14] Drury, C. (1990.): Management and cost accounting, EMEA, London, 446. str.
[15] Buble, M. (2006.): Menadžment, Ekonomski fakultet Split, Split, 110. str.
[16] Buble, M. (2006.): Menadžment, Ekonomski fakultet Split, Split,116. - 118. str.
[17] Buble, M. (2006.): Menadžment, EFST, Split, 118. str.

2.3. Vrste budžeta s obzirom na njihovu ulogu u procesu planiranja

„S obzirom na ulogu budžeta u procesu planiranja budžeti se dijele prema razdoblju koje obuhvaćaju i širini obuhvata aktivnosti poduzeća. Razdoblje za koje se odnosi budžet mora biti dovoljno dugo da pokaže učinak menadžerske politike, ali ujedno i dovoljno kratko kako bi se procjene mogle obraditi s potrebnom točnošću i prevesti u konkretne menadžerske akcije.“[19] To ukazuje da su za različita razdoblja koja pokrivaju potrebni i različiti tipovi budžeta. S toga gledišta budžeti se mogu podijeliti na sljedeća tri tipa:[20]

- Godišnji budžet
- Kapitalni budžet
- Trajni budžet

„Godišnji budžet je temeljni i najvažniji budžet, obuhvaća razdoblje od jedne godine uključujući i kraća razdoblja kao što su tromjesečje i mjesec.

Kapitalni budžet pokriva planove za razdoblje od 5 do 10 godina. Kapitalno budžetiranje je proces planiranja i prijedloga za investiranje u dugotrajnu aktivu.“[21]

Trajni budžet je takav model budžeta kod kojeg se stalno pridodaje sljedeći mjesec zadnjem mjesecu, a od njih se izuzima protekli mjesec. Na taj način trajni budžet uvijek pokriva cijelu godinu. Glavna obilježja trajnoga budžeta je što prisiljava menadžere na sustavnu i cjelovitu reviziju procjena. Trajni budžet reagira čak i na trenutačne promjene uvjeta.[22]

Glavni budžet se sastoji od odgovarajućeg broja međusobno povezanih budžeta koji zajedno sumiraju planirane aktivnosti ukupnog budućeg poslovanja. Elementi glavnog budžeta variraju ovisno o veličini i vrsti društva. Tipičan sadržaj glavnog budžeta u proizvodnom društvu uključuje sljedeće budžete:[23]

- operativni budžet
- financijski budžet

---

[18] Buble, M. (2006.): Menadžment, EFST, Split, 118. str.
[19] Belak, V. (1995.): Menadžersko računovdstvo, RRiF, Zagreb, 178. str.
[20] Belak, V. (1995.): Menaždersko računovodstvo, RriF, Zagreb, 178.-179. str.
[21] Belak, V. (1995.): Menadžersko računovodstvo, RRiF, Zagreb, 180. str.
[22] Belak, V. (1995:): Menadžersko računovodstvo, RRiF, Zagreb, 180. str.
[23] Belak, V. (1995.): Menadžersko računovodstvo, RRiF, Zagreb, 180. str.

- kapitalni budžet

2.3.1. Operativni budžet

„Operativni budžeti se sastoje od prognoze i nacrta prodaje, rasporeda proizvodnje, proračuna troškova proizvodnje, proračuna operativnih i prodajnih troškova te od budžeta dobitka od planiranih aktivnosti. Predstavlja polazište u izradi glavnoga budžeta.“[24] Prognoza i nacrt prodaje temelje se na prošlim iskustvima i odabranim aktivnostima. Proračun prodaje uzima u obzir ekonomske uvjete i očekivanu razinu konkurencije

Svi rezultati operativnog budžeta sumiraju se u okviru budžeta dobitka koji je ključan pokazatelj efiksanosti planiranih aktivnosti.

2.3.2. Financijski budžet

„Financijski budžeti se zbrajaju u okviru dva finalna izvješća i to budžeta gotovine, tj. budžeta novca i novčanih ekvivalenata i budžetirane bilance.“[25]

Budžet gotovine i budžetirana bilanca pripremaju se nakon izrade i provjere financijskih rezultata od planiranih operativnih aktivnosti. Budžet gotovine predstavlja prognozu priljeva i odljeva novčanih sredstava za budžetsku godinu i kraća vremenska razdoblja.. Dobar budžet gotovine osigurava tvrtku od blokada računa i zastoja u poslovanju te omogućuje optimalnu manipulaciju novčanim sredstvima.[26] On pokazuje kad treba angažirati vanjske izvore sredstava potrebnih za normalan tijek poslovanja. Budžet gotovine ukazuje na učinke novčanih transakcija koje se odražavaju na bilancu.[27]

„Budžetirana bilanca predstavlja projekciju bilance stanja koja bi se trebala pojaviti nakon određenog razdoblja operativnih, investicijskih i financijskih aktivnosti u odnosu na početno stanje toga razdoblja. Bilanca predviđena budžetom prikazuje stanje i strukturu imovine tvrtke i stanje i strukturu izvora te imovine na zadnji dan budžetirane godine.“[28] Bilanca predstavlja najopsežniji pregled učinaka poslovanja na stanje imovine društva, obveza i kapitala, tj. aktivu i pasivu tvrtke.

[24] Belak, V. (1995.): Menadžersko računovodstvo, RRiF, Zagreb, 180.-182. str.
[25] Belak, V. (1995.): Menadžersko računovodstvo, RRiF, Zagreb, 180.-182. str.
[26] Belak, V. (2002.): Osnove profesionalnog računovodstva, Sveučilište u Splitu, Split, 365. str.
[27] Belak, V. (2014.): Analiza poslovne uspješnosti, RRiF Plus, Zagreb, 208. str.
[28] Belak, V. (2002.): Osnove profesionalnog računovodstva, Sveučilište u Splitu, Split, 367. str.

2.3.3. Kapitalni budžet

„Kapitalni budžet zbraja budžete za investicijske projekte; npr. za investicije za zgrade, postrojenja, opremu...“[29] Odnosi se na dugoročne planove od 5 do 10 godina, kapitalno budžetiranje predstavlja proces planiranja i procjenjivanja prijedloga za investiranje u aktivu društva. Odluke koje se donosu u sklopu kapitalnog budžeta imaju veliku neizvjesnost, ali su izuzetno značajne za perspektivu poslovanja i buduću financijsku sposobnost društva.[30]

2.4. Uloga budžetiranja u sustavu kontrole

„Kod formuliranja informacija u susavu budžetiranja podaci se mogu klasificirati kao planirani i stvarni podaci. Ti podaci se mogu podijeliti kao inputi i outputi.“[31] U fazi planiranja i izrade budžeta donose se procjene i odluke o potrebnim inputima i outputima, a za vrijeme operacija vode se zapisi o stvarnim inputima i outputima sa svrhom konačnog bilanciranja. Budžetska kontrola je podfunkcija menadžerske kontrole te se prema sadržaju i efektima njene realizacije može podijeliti kao:[32]

- Budžetska kontrola budućih aktivnosti
- Budžetska kontrola tekućih aktivnosti
- Kontrola ostvarenih rezultata i povratna budžetska kontrola

2.4.1. Budžetska kontrola budućih aktivnosti

Realizira se u procesu izrade početnih budžeta za sljedeće razdoblje, najčešće sljedeću poslovnu godinu. Uključuje izbor između alternativa za koje se procjenjuje da će dati optimalne rezultate. Na temelju budžetske kontrole budućih aktivnosti menadžment može izmijeniti dijelove dugoročnog plana pa čak i promijeniti smjerove djelovanja. Nju obilježava ex ante pristup, što podrazumijeva reagiranje prije nego se aktivnost dogodi. Budžetska

[29] Belak, V. (1995.): Menadžersko računovodstvo, RRiF, Split, 183. str.
[30] Belak, V. (1995.): Menadžersko računovodstvo, RRiF, Split, 183. str.
[31] Belak, V. (1995.): Menadžersko računovodstvo, RRiF, Split, 193. str.
[32] Belak, V. (1995.): Menadžersko računovodstvo, RRiF, Split, 193. str.

kontrola budućih aktivnosti može se definirati kao sustav mjerenja i predviđanja koji određuje output poslovnog sustava za neko buduće vrijeme.[33]

Obilježja budžetske kontrole u budućnosti su:

- primjenjuje se u području budućeg operativnog procesa koji pretvara inpute u outpute
- određuje ju proces koji se pojavljuje kod objekta kontrole
- temelji se na sustavu mjerenja inputa i outputa za predviđene aktivnosti
- susutav mjerenja se temelji na odgovarajućim standardima ili kriterijima koji omogućuju predviđanje i razvoj alternativa
- regulator je budućih aktivnosti koji se temelji na usporedbi predviđenih aktivnosti i njihovih performansi sa standardima[34]

Da bi kontrola bila djelotvorna mora se temeljiti na racionalnom predviđanju odnosa između inputa i outputa poslovnog procesa.

2.4.2. Budžetska kontrola tekućih aktivnosti

„Budžetska kontrola tekućih aktivnosti obuhvaća neposredno uspostavljanje ravnoteže između budžetiranih svota za planirane aktivnosti i njihovog ostvarenja.“[35] Kontrola tekućih aktivnosti ima karakter dopune između kontrole unaprijed i povratne kontrole, a od ostalih kontrola se razlikuje po većoj brzini uspostavljanja ravnoteže između potreba i ostvarenja. Ova kontrola održava konstantnim raspoložive novčane resurse ili zalihe na željenoj razini nužnoj za normalan tijek poslovanja.

Zadaća tekuće kontrole je zadržavanje troškova u predviđenim okvirima i osiguranje vremenskog rasporeda angažiranja kapitala, i u području aktivnosti tekuće proizvodnje, te u području angažiranja investicijskog kapitala. Još joj je zadaća pravodobno reagiranje na odstupanja od planiranih performansi.[36]

[33] Bhaskar, K.N. i Houdsen, R.J.W. (1985.): Accounting Information Systems and Data Processing, Heinemann, New York str.199.
[34] Bhaskar, K.N. i Houdsen, R.J.W. (1985.): Accounting Information Systems and Data Processing, Heinemann, New York 199. str.
[35] Bhaskar, K.N. i Houdsen, R.J.W. (1985.): Accounting Information Systems and Data Processing, Heinemann, New York, 202. str.
[36] Belak, V. (1995.): Menadžersko računovodstvo, RRiF, Zagreb, 194. str.

2.4.3. Kontrola ostvarenih rezultata i povratna kontrola

„Kontrola ostvarenih rezultata i povratna kontrola na njoj zasnovana temelji se na informacijama koje nastaju iz usporedbe budžetiranih s ostvarenim rezultatima.“ [37] Te informacije omogućuju menadžmentu uvid u odstupanja rezultata i poduzimanje sljedećih aktivnosti:

- traženje uzroka tih odstupanja
- poduzimanje odgovarajućih aktivnosti na temelju tako dobivene dodatne informacije
- locirane odgovornosti menadžera za postignute rezultate
- vrednovanje menadžerske performanse[38]

2.5. **Statični i fleksibilni budžet**

Ako se budžet promatra s dinamičnog aspekta u odnosu na moguće promjene razine aktivnosti on može imati značajke:

- Statičnog budžeta
- Fleksibilnog budžeta[39]

Statični budžet je oblikovan za određenu razinu aktivnosti. Ova vrsta budžeta ne reagira na promjene koje se događaju u odnosu na početne pretpostavke, statični budžet se ne mijenja s eventualnom promjenom opsega aktivnosti u odnosu na planirani opseg. [40]

Fleksibilni budžet je takva vrsta budžeta kod koje se njegove stavke prilagođavaju svakoj promjeni u opsegu aktivnosti. To se postiže analizom ponašanja svih stavki sadržanih u budžetu s obzirom na njihov fiksni ili varijabilni karakter. Glavno načelo djelovanja fleksibilnog budžeta je: stavke budžeta koje imaju fiksnu prirodu ne mijenjaju se, a stavke

[37] Belak, V. (1995.): Menadžersko računovodstvo, RRiF, Zagreb, 195. str.
[38] Belak, V. (1995.): Menadžersko računovodstvo, RRiF, Zagreb, 196. str.
[39] Belak, V. (1995.): Menadžersko računovodstvo, RRiF, Zagreb, 197. str.
[40] Belak, V. (1995.): Menadžersko računovodstvo, RRiF, Zagreb, 197. str.

koje imaju varijabilnu prirodu mijenjaju se s promjenama u razini aktivnosti ovisno o prirodi njihova ponašanja u odnosu na te promjene.[41]

2.6. Proračunsko planiranje

Zakonom o proračunu je propisano da država i jedinice lokalne i područne ili regionalne samouprave donose proračune, a proračunski korisnici financijske planove. Osnovna razlika između financijskoga plana, proračuna i državnog proračuna je razina za koju se donose:[42]

- **financijski plan** je akt proračunskog i izvanproračunskog korisnika kojim su utvrđeni njegovi prihodi i primici te rashodi i izdaci
- **proračun** je akt jedinice lokalne i regionalne samouprave kojim se procjenjuju prihodi i primici te utvrđuju rashodi i izdaci jedinica lokalne i regionalne samouprave
- **državni proračun** je akt kojim se procjenjuju prihodi i primici te utvrđuju rashodi i izdaci države za jednu godinu

Proračun se sastoji od općeg i posebnog dijela, opći dio čini Račun prihoda i rashoda i Račun financiranja, a posebni dio se sastoji od plana rashoda i izdataka proračunskih korisnika raspoređenih u tekuće i razvojne programe. Ti podaci se utvrđuju financijskim planom proračunskih korisnika, koji se razrađuje po izvorima financiranja, pojedinim programima i godinama.[43]

Osnovna načela kojih se moraju pridržavati korisnici prilikom izrade i izvršavanja proračuna su načelo:

- zakonitosti
- učinkovitosti
- ekonomičnosti
- transparentnosti

[41] Belak, V. (1995.): Menadžersko računovodstvo, RriF, Zagreb, 197.-198. Str.
[42] Zakon o proračunu (Narodne novine, broj 96/03.)
[43] Jakir-Bajo, I., Maletić, I.. Burian, K., Dremel, N., Kusaković, A., Parać G. (2004.) Računovodstvo proračuna i proračunskih korisnika, RRiF, Zagreb, 71.-72. str.

- uravnoteženosti proračuna[44]

Usklađivanje proračuna obavlja se izmjenama i dopunama proračuna prema istom postupku kao i donošenje

2.7. Temeljne karakteristike računovodstva proračuna i proračunskih korisnika

Računovodstvo proračuna obuhvaća planiranje, prikupljanje i raspoređivanje sredstava, upravljanje tim sredstvima i kontrolu prikupljanja i trošenja sredstava i to na razini državne riznice, nadležnih ministarstava, agencija i proračunskh korisnika.[45]

Proračunski korisnici su: državni organi i institucije, državne osnovne, srednjoškolske i visokoškolske ustanove, državne zdravstvene ustanove i slične državne ustanove koje se financiraju iz proračuna. Sustav proračuna se temelji na državnoj riznici. Prihodi i primici državnog proračuna i proračuna jedinica lokalne i regionalne uprave i samouprave ostvaruju se od:

- poreznih prihoda
- neporeznih prihoda (dobit od javnih i državnih poduzeća, prihod od pristojbi, novčanih kazni ...)
- prihoda ostvarenih od obavljanja osnovne djelatnosti proračunskih korisnika po posebnim propisima
- domaćih i inozemnih potpora
- zaduživanja za financiranje manjka državnog proračuna
- zaduživanja jedinica lokalne uprave i samouprave

Izdaci se sastoje od tekućih izdataka za plaće, naknade, izdatke za proizvode i usluge, tekuće transfere, plaćanja kamata, potpora...

[44] Jakir-Bajo, I., Maletić, I.. Burian, K., Dremel, N., Kusaković, A., Parać G. (2004.) Računovodstvo proračuna i proračunskih korisnika, RRiF, Zagreb, 44. str.
[45] Belak, V. (2002.) Osnove profesionalnog računovodstva, Sveučilište u Splitu, Split, 23. str.

Proračunsko računovodstvo se vodi po načelu dvojnog knjigovodstva uz primjenu propisanog računskog plana. Kod priznavanja prihoda i izdataka te kod procjene bilančnih pozicija primjenjuje se načelo čistoga novčanog tijeka.

Računovodstvene knjige proračuna i proračunskih korisnika su:

- dnevnik
- glavna knjiga
- pomoćne knjige

Proračun i proračunski korisnici nisu u sustavu PDV-a.

Prema pravilniku o financijskom izvještavanju u proračunskom računovodstvu se sastavljaju sljedeći financijski izvještaji:

- Bilanca (BIL)
- Izvještaj o prihodima, rashodima, primicima i izdacima (PR-RAS)
- Izvještaj o prihodima i rashodima korisnika proračuna (S-PR-RAS)
- Izvještaj o rashodima prema funkcijskoj klasifikaciji (RAS-funkcijski)
- Izvještaj o novčanim tokovima (NT)
- Izvještaj o promjenama i vrijednosti u obujmu imovine (P-VRIO)
- Izvještaj o obvezama (OBV)
- Bilješke uz financijska izvješća[46]

Proračun po programima bi trebao javnosti i građanima predočiti što pojedina jedinica lokalne i regionalne samouprave planira raditi, te kako kani koristiti raspoloživa sredstva, te koliko uspijeva u provedbi svojih planova.

Kod **općeg dijela proračuna** treba naglasiti da se svi prihodi i primici jedinica lokalne samouprave, i njihovi rashodi i izdaci iskazuju u bruto- načelu. Jednako važno načelo je

[46] Narodne novine (2015.): Pravilnik o financijskom izvještavanju u proračunskom računovodstvu, Narodne novine d.d., Zagreb, broj 87/08

uravnoteženost proračuna, što znači da ukupni prihodi i primici moraju biti dostatni za pokriće izdataka i rashoda.[47]

Tablica 1: Primjer općeg dijela proračuna

A) RAČUN PRIHODA I RASHODA	**PLAN 2017.**
Prihodi poslovanja	
Prihodi od prodaje nefinancijske imovine	
UKUPNO PRIHODI	
Rashodi poslovanja	
Rashodi za nabavu nefinancijske imovine	
UKUPNO RASHODI	
Razlika Prihoda i Rashoda	
B) RASPOLOŽIVA SREDSTVA IZ PRETHODNIH GODINA	
Višak prihoda i rezerviranja iz prethodnih godina	
C) RAČUN FINANCIRANJA	
Primici od financijske imovine i zaduživanja	
Izdaci za financijsku imovinu i otplate zajmova	
NETO FINANCIRANJE	
RAZLIKA PRIHODA I RASHODA+VIŠAK PRIHODA IZ POSLOVANJA IZ PRETHODNIH GODINA+NETO FINANCIRANJE	

Izvor: Prikaz autora prema internim materijalima grada

Posebni dio proračuna sastoji se od plana rashoda i izdataka proračunskih korisnika raspoređenih u tekuće i razvojne programe za tekuću proračunsku godinu. Jedinice lokalne i regionalne samouprave trebaju rashode i izdatke prikazati u posebnom dijelu proračuna raspoređene po programima unutar razdjela ili glava. Svaki upravni odjel dostavlja zajednički konsolidirani prijedlog financijskog plana svojih korisnika upravnom odjelu nadležnom za proračun i financije, koji izrađuje prijedlog proračuna općine, grada ili županije.

Prijedlog proračuna sadrži prihode i primitke proračuna i njihovih korisnika u skladu s odlukama o izvršavanju proračuna općine, grada odnosno županije te rashode i izdatke njegovih proračunskih korisnika.

[47] Jakir-Bajo, I., Maletić, I.. Burian, K., Dremel, N., Kusaković, A., Parać G. (2004.) Računovodstvo proračuna i proračunskih korisnika, RRiF, Zagreb, 73. str.

Primjer posebnog dijela proračuna Grada [48]

RAZDJEL 1	PREDSTAVNIČKA I IZVRŠNA TIJELA
Glava 1	Gradsko vijeće
Glava 2	Gradsko poglavarstvo
Glava 3	Ured gradonačelnika
RAZDJEL 2	UPRAVNI ODJEL ZA OBRAZOVANJE
Glava 1	Predškolski odgoj
RAZDJEL 3	UPRAVNI ODJEL ZA DRUŠTVENE DJELATNOSTI I ZDRAVSTVO
Glava 1	Kultura
Glava 2	Socijalna skrb i zdravstvena zaštita
RAZDJEL 4	UPRAVNI ODJEL ZA FINANCIJE
Glava 1	Financije i proračun
RAZDJEL 5	UPRAVNI ODJEL ZA PROSTORNO PLANIRANJE I KOMUNALNE DJELATNOSTI
Glava 1	Prostorno i urbanističko planiranje
Glava 2	Komunalne djelatnosti

Izvor: Proračunsko računovodstvo i proračunski korisnici

Plan razvojnih programa je treći sastavni dio proračuna, za jedinice lokalne i područne samouprave, čine ga planovi razvojnih programa korisnika njezina proračuna, koji doprinose razvoju lokalne jedinice, povećavanju i održavnaju njene imovine, imaju karakter dugoročnih ulaganja, a utvrđeni su zakonima i propisima.[49] Plan razvojnih programa obuhvaća planiranje rashoda za investicije i kapitalne pomoći za tri godine. Pri izradi planova razvojnih programa najprije se planiraju već započeti programi, a preostala sredstva u sljedećim godinama mogu se planirati za nove prioritetne razvojne programe. Jedinica lokalne i regionalne samouprave može svoj razvojni program financirati sredstvima vlastitog proračuna, državnog proračuna i sredstvima trgovačkih društava. [50] Kod plana razvojnih programa potreba višegodišnjeg planiranja osobito dolazi do izražaja jer investiciju nije potrebno niti pokretati ako za nju neće biti dovoljno sredstava u idućim godinama.

[48].Jakir-Bajo, I., Maletić, I.. Burian, K., Dremel, N., Kusaković, A., Parać G. (2004.) Računovodstvo proračuna i proračunskih korisnika, RRiF, Zagreb, 75. str.
[49] Jakir-Bajo, I., Maletić, I.. Burian, K., Dremel, N., Kusaković, A., Parać G. (2004.) Računovodstvo proračuna i proračunskih korisnika, RRiF, Zagreb, 92.str.
[50] Jakir-Bajo, I., Maletić, I.. Burian, K., Dremel, N., Kusaković, A., Parać G. (2004.) Računovodstvo proračuna i proračunskih korisnika, RRiF, Zagreb, 94. Str.

3. PROCES IZRADE PRORAČUNA GRADA BENKOVCA

3.1. Općenito o Gradu Benkovcu

Benkovac je grad u sjevernoj Dalmaciji, smješten 30-ak km istočno od Zadra. Razvio se na prijelazu iz plodnog područja Ravnih Kotara u krševito područje Bukovice, kao jedino gradsko naselje pa se smatra središtem toga područja. Razvoj Benkovca odredio je njegov povoljan prometni položaj na mjestu gdje se križaju ceste koje vode iz Zadra prema Kninu te iz Like prema moru. Taj položaj je još više naglašen u 20. stoljeću izgradnjom željezničke pruge Zadar-Knin (1966. godine), te posebno autoceste Zagreb-Split (2005.), koja prolazi čitavim upravnim područjem grada. Prvi tragovi života na području grada datiraju još iz doba neolita. Područje grada i okolica je osobito teško stradalo u Domovinskom ratu kada je stradao i veliki broj stanovnika.[51]

Područje Grada se sastoji od 41 naselja i ima oko 12 000 stanovnika. Grad se nalazi u zaleđu Dalmacije pa u novije vrijeme dolazi do povećanog razvoja ruralnog turizma koji turistima pruža mir i uživanje u prirodi i svemu što ona pruža. Relativno blizu se nalaze 3 nacionalna parka, a jedan park prirode spada pod područje grada. Područje grada spada pod područje posebne državne skrbi.

Ustanove i poduzeća pod nadležnosti grada su: Vodovod i odvodnja d.o.o., Benković d.o.o., Dječji vrtić Bubamara, Gradska knjižnica Benkovac, Radio Benkovac d.o.o., Zavičajni muzej, JVP Grada Benkovca, Turistička zajednica i Centar za pomoć i njegu „ Sveti Ante“.

[51] http://gradbenkovac-službenestranice

3.2. Prihodi Grada Benkovca

Grad ima svoju imovinu koju čine sve nekretnine i pokretnine, te imovinska prava koja stječe. Grad dio prihoda ostvaruje samostalno u okviru svoje samoupravne jedinice i s njima slobodno raspolaže. Prihodi moraju biti dostatni za pokriće rashoda, te se moraju stjecati na legalan i zakonit način.

Prihode Grada Benkovca čine:[52]

- razni porezi, prirezi, pristojbe, doprinosi i naknade
- prihodi od financijske i nefinancijske imovine
- prihodi od prodaje robe, proizvoda, usluga i donacije
- kazne i upravne mjere
- pomoći proračunu od drugih proračuna i pomoći od izvanproračunskih fondova
- prihodi od prodaje prirodnih bogatstava
- prihodi od prodaje građevinskih objekata, prijevoznih sredstava, postrojenja i opreme
- prihodi od prodaje neproizvedene i proizvedene dugotrajne imovine
- ostali zakonom određeni prihodi

3.2.1. Sadašnja projekcija prihoda

Prihodi od poslovanja Grada Benkovca ostvareni u 2016. godini iznose 28.632.186,60 kn, što je za 20% više nego u istom razdoblju 2015. godine, a za 14% manje od planiranih prihoda za 2016. godinu. Ukupan iznos ovih prihoda se sastoji od prihoda koje je ostvario grad Benkovac u iznosu od 25.960.264,00 kn, te 2.671.923,00 kuna koji su vlastiti prihodi proračunskih korisnika.

Prihodi od prodaje nefinancijske imovine u 2016. godini iznose 536.998,59 kuna i manji su za 22% u odnosu na prethodnu godinu , te za 19% u odnosu na plan za 2016. godinu. Sav iznos prihoda je ostvario proračun dok korisnici nisu imali ovu vrstu prihoda.

Primitaka od financijske imovine grad Benkovac u promatranom razdoblju nije imao.

[52] Interni materijali Grada Benkovca

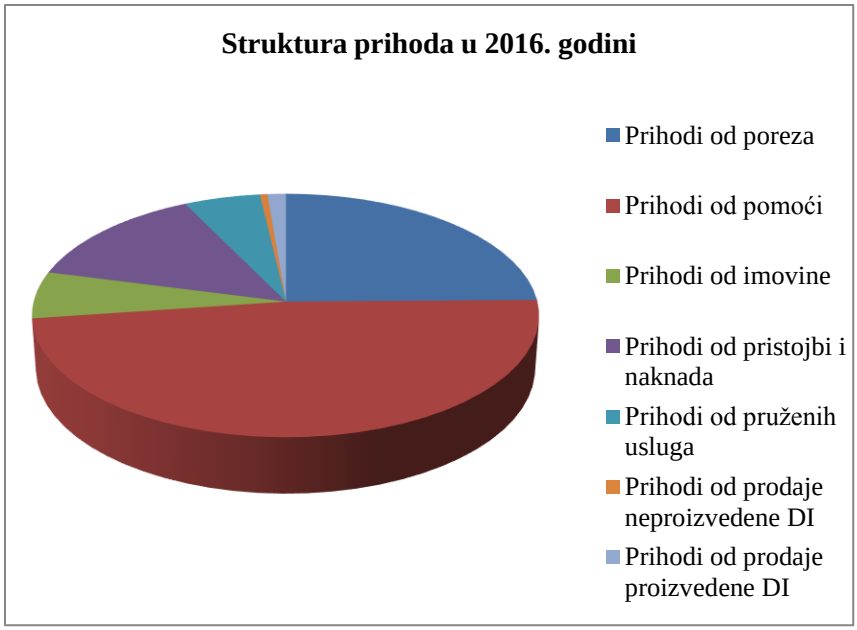
Sam Grad Benkovac bez proračunskih korisnika je na zadnji dan 2016. godine ostvario višak prihoda i primitaka nad rashodima i izdacima u iznosu od 71.585,00 kuna, što znači da su pokriveni preneseni manjkovi i da je ostvaren suficit proračuna.

Tablica 2: Udio pojedinih kategorija prihoda i primitaka u ukupnim prihodima i primicima

STAVKE PRIHODA	Ostvareno 2015.	Ostvareno 2016.	Udjel 2015.	Udjel 2016.	Razlika (p.p.)
UKUPNI PRIHODI I PRIMICI	24.505.265,71	29.169.185,19	100%	100%	0,00 p.p.
Prihodi od poreza	5.480.153,26	7.226.388,81	22,36%	24,77%	2,41 p.p.
Pomoći iz inozemstva i subjekata unutar općeg proračuna	12.527.559,76	14.008.748,24	51,12%	48,03%	-3,1 p.p.
Prihodi od imovine	2.070.918,96	1.816.683,15	8,45%	6,23%	-2,22 p.p.
Prihodi od upravnih i admisnitrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknadama	3.742.484,11	3.996.289,63	15,27%	13,7%	-1,57 p.p.
Prihodi od prodaje proizvoda i robe te pruženih usluga i prihodi od donacija	0	1.584.076,77	0	5,43%	5,43 p.p.
Kazne, upravne mjere i ostali prihodi	0	0	0	0	0,00 p.p.
Prihodi od prodaje neproizvedene dugotrajne imovine	530.153,74	155.726,22	2,16%	0,53%	-1,63 p.p.
Prihodi od prodaje proizvedene dugotrajne imovine	153.995,88	381.272,37	0,63%	1,31%	0,68 p.p.

Izvor: Interni materijali Grada Benkovca

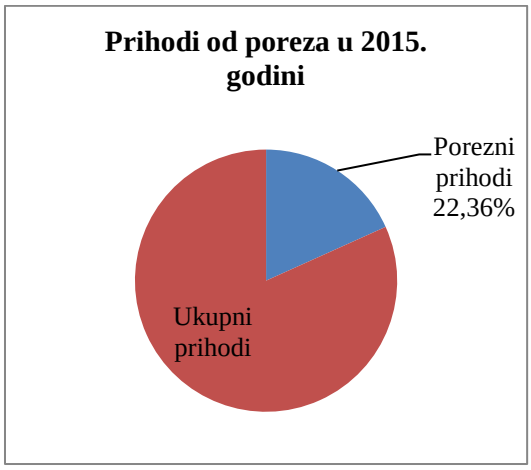
Sljedeći grafikon prikazuje strukturu ostvarenih prihoda u 2016. godini. Najveći iznosi prihoda ostvareni su od: pomoći iz inozemstva, prihoda od poreza, te prihoda od upravnih i administrativnih pristojbi i naknada.

Grafikon 1: Struktura prihoda u 2016. godini

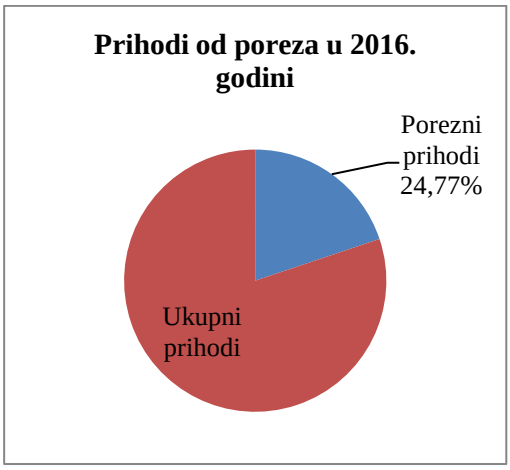
Izvor: Prikaz autora

Prihodi od poreza u 2016. godini ostvareni su u iznosu od 7.226.388,81 i manji su od planiranih za 5%. Udio prihoda od poreza u ukupnim prihodima u 2016.godini u odnosu na 2015. se povećao za 2,41 p.p. To je prvenstveno posljedica povećanja poreza i prireza na dohodak. Prihode od poreza čine: porez i prirez na dohodak, porezi na imovinu, porezi na robe i usluge i ostali prihodi od poreza.

Grafikon 2: Prihodi od poreza u 2015. godini

Izvor: Prikaz autora

Grafikon 3: Prihodi od poreza u 2016. godini

Izvor: Prikaz autora

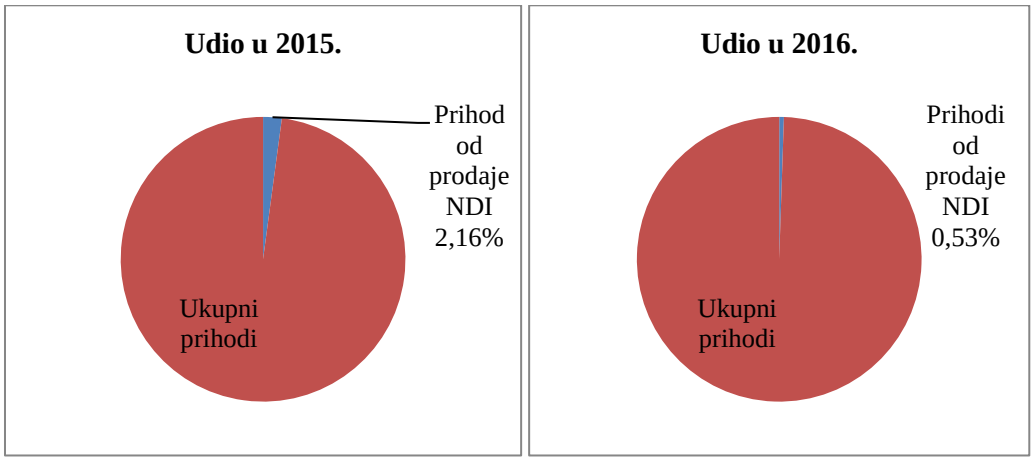
Prihodi od pomoći u 2016. godini ostvareni su u iznosu od 14.008.748,24 i manji su od planiranih za tu godinu 13%. Udio prihoda od pomoći u ukupnim prihodima se u 2016. godini smanjio za -3,1 p.p. u odnosu na godinu ranije. Prihodi od pomoći imaju najveći udjel u prihodima poslovanja, te u ukupnim prihodima. Ovu kategoriju prihoda čine pomoći od drugih proračuna, izvanproračunskih korisnika i decentralizacija.

Prihodi od imovine u 2016. godini ostvareni su u iznosu od 1.816.683,15 kuna, te su manji za 32% od planiranih za tu godinu. Udio prihoda od imovine u ukupnim prihodima se smanjio u 2016. u odnosu na prethodnu godinu za 2,22 p.p..

Prihodi od upravnih pristojbi i naknada su ostvareni u iznosu od 3.996.289,63 i manji su za 10% od planiranih prihoda. Ovi prihodi čine 13,7% ukupnih prihoda u promatranoj godini i njihov udio u ukupnim prihodima se smanjio za 1,57 p.p. u toj godini u odnosu na prethodnu. Najveći dio ove kategorije čine komunalni doprinosi i naknade.

Prihodi od pruženih usluga su u 2016. godini ostvareni u iznosu od 1.584.076,77 kuna, a manji su planiranih za 13%, a odnose se na prihode proračunskih korisnika koji prethodne godine nisu bili evidentirani po ovoj skupini tako da nema usporednih podataka.

Prihodi od prodaje neproizvedene dugotrajne imovine u 2016. godini su iznosili 155.726,22, te su manji od planiranih za 38%. U odnosu na godinu prije njihov udio se smanjio za 1,63 p.p., što je posljedica manje prodaje zemljišta.

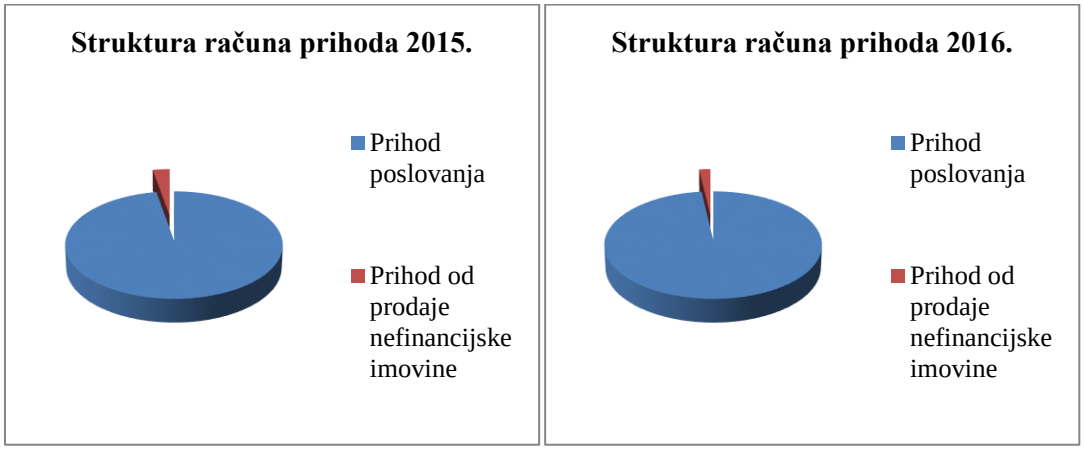

Grafikon 4: Udio prihoda od prodaje neproizvedene dugotrajne imovine u ukupnim prihodima u 2015. i 2016. godini

Izvor: Prikaz autora

Prihodi od prodaje proizvedene dugotrajne imovine u 2016. godini su ostvareni u iznosu od 381.272,37 kuna, te su manji za 7% od planiranih. Njihov udio u ukupnim prihodima se u 2016. godini povećao za 0,68 p.p. u odnosu na godinu prije. Uzrok povećanja su prihodi od prodaje postrojenja i opreme koji nisu bili ostvareni u prethodnom razdoblju.

Sljedeći grafikon prikazuje strukturu računa prihoda u 2015. i 2016. godini. Račun prihoda se sastoji od prihoda poslovanja i prihoda od prodaje nefinancijske imovine.

Grafikon 5: Struktura računa prihoda u 2015. i 2016. godini

Izvor: Prikaz autora

Tablica 3: Usporedba ostvarenih i planiranih prihoda u 2016. godini

STAVKE PRIHODA	Planirano 2016.	Ostvareno 2016.	Apsolutna razlika	Relativna razlika
UKUPNI PRIHODI I PRIMICI	34.004.384	29.169.185,19	-4.835.198,81	-14,22%
Prihodi od poreza	7.620.788	7.226.388,81	-394.399,19	-5,16%
Prihodi od pomoći	16.782.876	14.008.748,24	-2.774.127,76	-13,00%
Prihodi od imovine	2.670.000	1.816.683,15	-853.316,85	-31,96%
Prihodi od upravnih pristojbi i naknada	4.436.000	3.996.289,63	-439.710,37	-9,91%
Prihodi od pruženih usluga	1.824.500	1.584.076,77	-240.423,23	-13,18%
Prihodi od kazni	10.000	0	-10.000	-100%
Prihodi od prodaje neprizvedene DI	250.000	155.726.22	-94.273,78	-37,71%
Prihodi od prodaje proizvedene DI	410.220	381.272,37	-28.947,63	-7,06%

Izvor: Izračun autora prema internim materijalima Grada

Ostvareni prihodi u 2016. godini su u apsolutnom terminu manji od planiranih za 4.835.198,81, a u relativnom 14,22%. Najveće razlike između planiranog i ostvarenog su se dogodile kod prihoda od imovine (31,96%), prihoda od kazni (100%) i prihoda od prodaje neproizvedene dugotrajne imovine (37,71%). Najmanja razlika između planiranog i ostvarenog je kod poreznih prihoda (5,16%).

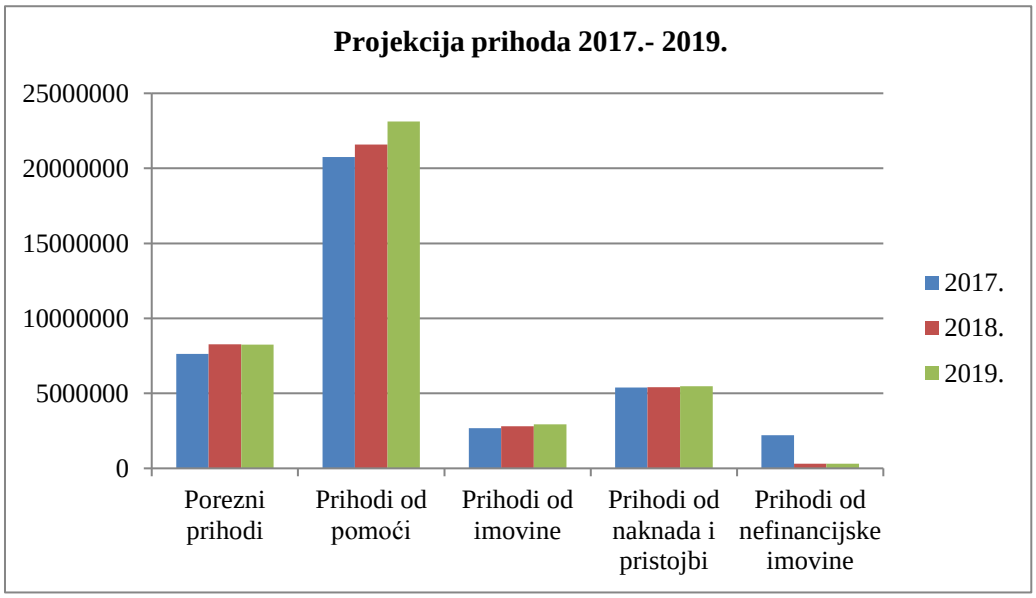
3.2.2. Projekcija budućih prihoda

Prema planu proračuna za 2017. godinu ukupni prihodi grada Benkovca, nakon izmjena i dopuna proračuna bi trebali iznositi 38.923.819,23 kuna što je povećanje od 0,9% u odnosu na izvorni plan proračuna. S prenesenim viškom iz prethodne godine novi proračun bi iznosio 38.995.404. Planirano povećanje se odnosi na prihode poslovanja, i to kategoriju prihoda od pomoći:

- smanjene su tekuće potpore iz državnog proračuna za 4%
- povećane su tekuće pomoći korisnicima i to Zavičajnom muzeju za 12% i to od Ministarstva kulture
- povećane su pomoći od EU za 30,3%

Prema projekciji prihoda za 2018. i 2019. očekuje se rast prihoda u budućnosti. Projekcije proračuna za 2018. godinu daju iznos prihoda od 38.679.612, a za 2019. godinu 40.407.763. Projekcija za 2018.-2019. godinu pokazuje da će se povećati sljedeće kategorije prihoda: porezni prihodi, prihodi od pomoći, od imovine i prihodi od pristojbi i naknada.

Sljedeći grafikon prikazuje projekciju prihoda za razdoblje od 2017.-2019. godine.

Grafikon 6: Projekcija prihoda za razdoblje 2017.-2019. godine

Izvor: Prikaz autora

3.3. Rashodi Grada Benkovca

Rashode čine rashodi poslovanja i rashodi za nabavu nefinancijske imovine. To su: rashodi za zaposlene, materijalni rashodi, financijski rashodi, subvencije, pomoći dane u inozemstvo i unutar općeg proračuna, naknade građanima i kućanstvima na temelju osiguranja i druge naknade i ostali rashodi, rashodi za nabavu neproizvedene dugotrajne imovine i rashodi za nabavu proizvedene dugotrajne imovine

3.3.1. Sadašnja projekcija rashoda

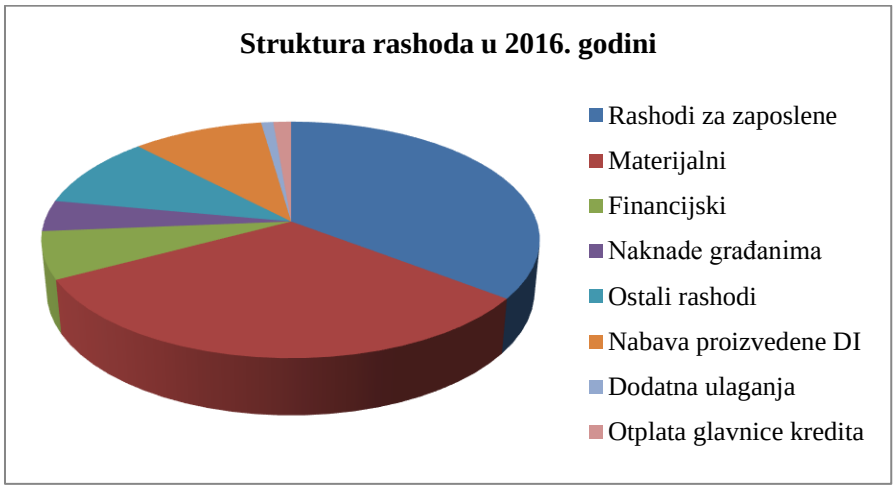
Rashodi poslovanja u 2016. godini ostvareni su u iznosu od 22.970.550 kuna, od toga na rashode poslovanja grada otpada 21.693.107 kuna, a razlika u iznosu od 1.277.443 otpada na proračunske korisnike. Rashodi za nabavu nefinancijske imovine iznose 2.813.136,08 kuna i manji su za 25% u odnosu na planirano. Izdaci za financijsku imovinu iznose 350.000 kuna i odnose se na otplatu kredita, te su ostvareni u 100% iznosu u odnosu na plan i na prethodnu godinu. Proračunski korisnici nisu kreditno zaduženi.

Tablica 4: Udio pojedinih rashoda i izdataka u ukupnim rashodima i izdacima

STAVKE RASHODA	Ostvareno 2015.	Ostvareno 2016.	Udjel 2015.	Udjel 2016.	Razlika (p.p.)
UKUPNI IZDACI I RASHODI	23.747.218,54	25.783.686,08	100%	100%	0,00 p.p.
Rashodi za zaposlene	8.648.942,93	9.244.165	36,42%	35,85%	-0,57 p.p.
Materijalni rashodi	6.704.837,92	8.323.499	28,23%	32,28%	4,05 p.p.
Financijski rashodi	507.966,47	1.689.277	2,14%	6,55%	4,41 p.p.
Pomoći	47.600	0	0,2%	0	-0,2 p.p.
Naknade građanima	928.871,71	1.109.030,94	3,91%	4,3%	0,39 p.p.
Ostali rashodi	2.110.773,65	2.604.578,71	8,89%	10,10%	1,21 p.p.
Nabava neproizvedene dugotrajne imovine	157.882,38	0	0,66%	0	-0,66 p.p.
Nabava proizvedene dugotrajne imovine	4.553.468,48	2.576.836	19,17%	9,99%	-9,18 p.p.
Dodatna ulaganja na nefinancijskoj imovini	86.875	236.300	0,37%	0,92%	0,53 p.p.
Izdaci za otplatu glavnice primljenog kredita	350.000	350.000	1,47%	1,36%	-0,11 p.p.

Izvor: Izračun autora prema internim materijalima Grada

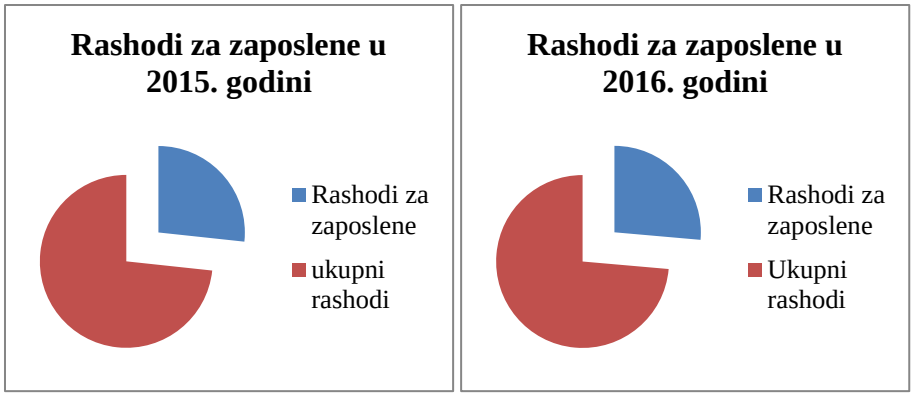
Sljedeći grafikon prikazuje strukturu rashoda ostvarenih u 2016. godini. Najveći rashodi su ostvareni u kategoriji rashoda za zaposlene, materijalnih rashoda i ostalih rashoda.

Grafikon 7: Struktura rashoda u 2016. godini

Izvor: Prikaz autora

Rashodi za zaposlene u 2016. godini osvareni su u iznosu od 9.244.165 kuna i manji su od planiranih rashoda za 9%. Udio rashoda za zaposlene u ukupnim rashodima se u 2016. godini smanjio za 0,57 p.p. u odnosu na 2015. godinu.

Grafikon 8: Rashodi za zaposlene u 2015. i 2016. godini

Izvor: Prikaz autora

Materijalni rashodi su u 2016. godini ostvareni u iznosu od 8.323.499 kuna i manji su od planiranih za 24%. Njihov udio se u promatranoj godini povećao za 4,05 p.p. u odnosu na proteklu godinu, uglavnom zbog rashoda za materijal, energiju i usluge.

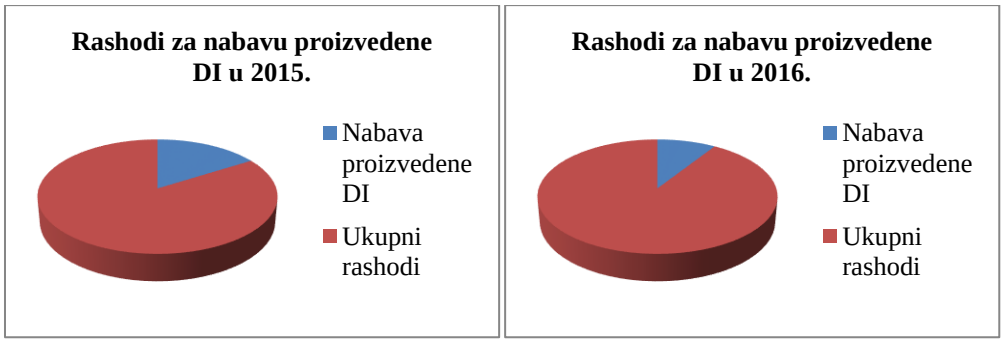
Financijski rashodi su ostvareni u iznosu od 1.689.277 i manji su od planiranih 28%. Udio financijskih rashoda u ukupnim rashodima za 2016. godinu se povećao 4,41 p.p. u odnosu na 2015. godinu.

Naknade građanima u 2016. godini ostvarene su u iznosu 1.109.030,94 i manje su 6% od planiranih rashoda. Njihov udio u ukupnim rashodima se u 2016. godini povećao 0,39 p.p. u odnosu na godinu ranije.

Ostali rashodi su u 2016. ostvareni u iznosu od 2.604.578,71 kunu i manji su 21% u odnosu na planirano. Udio ostalih rashoda u ukupnim rashodima se u 2016. godini povećao 1,21 p.p. u odnosu na 2015. Razlog povećanja su tekuće donacije i kapitalne pomoći.

Rashodi za nabavu proizvedene dugotrajne imovine ostvareni su u 2016. godini u iznosu od 2.576.836 kuna i manji su za 19% u odnosu na planirane rashode. Udio ovih rashoda u ukupnim u 2016. godini se smanjio za 9,18 p.p., prvenstveno zbog manjeg iznosa rashoda za građevinske objekte i nematerijalnu proizvedenu imovinu.

Grafikon prikazuje udio rashoda za nabavu proizvedene dugotrajne imovine u ukupnim rashodima u 2015. i 2016. godini.

Grafikon 9: Rashodi za nabavu proizvedene dugotrajne imovine u 2015. i 2016. godini

Izvor: Prikaz autora

Rashodi za dodatna ulaganja u nefinancijsku imovinu u 2016. godini ostvareni su u iznosu od 236.000 i manji su 60% od planiranih za tu godinu. Njiov udio u ukupnim rashodima u 2016. u odnosu na godinu prije se povećao 0,53 p.p.

Tablica 5: Usporedba planiranih i ostvarenih rashoda u 2016. godini

STAVKE RASHODA	Planirano 2016.	Ostvareno 2016.	Apsolutna razlika	Relativna razlika
UKUPNI RASHODI	32.004.384	26.133.686,65	-5.870.697,35	-18,34%
Rashodi za zaposlene	10.132.778	9.244.165	-888.613	-8,77%
Materijalni rashodi	10.943.534	8.323.499	-2.620.035	-23,94%
Financijski rashodi	2.356.714	1.689.277	-667.437	-28,32%
Pomoći	0	0	0	0
Naknade građanima	1.179.000	1.109.030,94	-69.969,06	-5,93%
Ostali rashodi	3.295.858	2.604.578,71	-691.279,29	-20,97%
Nabava neproizvedene DI	50.000	0	-50.000	-100%
Nabava proizvedene DI	3.239.000	2.576.836	-662.164	-20,44%
Dodatna ulaganja na nefinancijsku imovinu	457.500	236.300	-221.200	-48,35%
Otplata glavnice primljenog kredita	350.000	350.000	0	0

Izvor: Izračun autora prema internim materijalima Grada

Ostvareni rashodi u 2016. godini su manji u od planiranih u apsolutnom 5.870.697,35 ili relativno izraženo 18,34%. Najveća razlika između planiranih rashoda i ostvarenih je vidljiva kod dodatnih ulaganja u nefinancijsku imovinu (48,35%), te kod nabave neproizvedene dugotrajne imovine na temelju koje rashodi nisu uopće ostvareni u 2016. godini. Najmanja razlika je kod rashoda za zaposlene (8,77%). Svi rashodi su manji od planiranih.

3.3.2. Projekcija budućih rashoda

Prema planu proračuna, ukupni rashodi Grada Benkovca za 2017. godinu, nakon izmjena i dopuna proračuna bi trebali iznositi 38.995.404, povećani su za 431.000 kuna i usklađeni su s prihodima. Izmjene koje su nastale u rashodima rezultat su preraspodjele između pojedinih pozicija proračuna. Prema novom planu ukupni rashodi će porasti za 1,1%; dok će pojedinačno gledano rashodi poslovanja porasti za 3,2%, a rashodi za nabavu nefinancijske imovine se smanjiti za 3,8%. Promjene se odnose na kategorije rashoda:

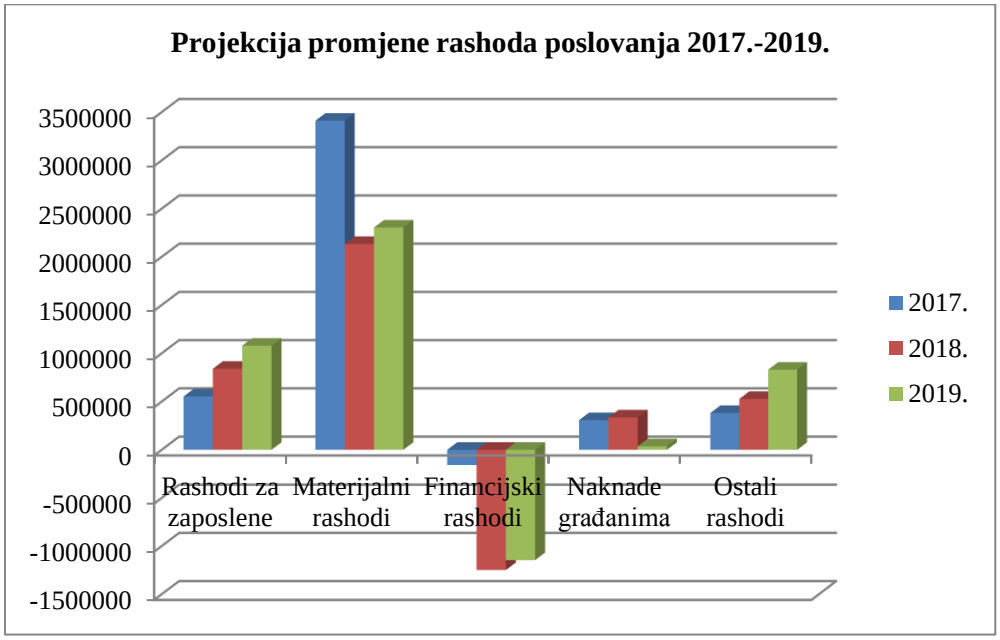
- povećanje materijalnih rashoda za 21,1% (rashodi za materijal i energiju)
- smanjenje financijskih rashoda za 5%
- smanjenje ostalih rashoda za 26,9% (zbog smanjenja kapitalnih pomoći)
- rashodi za nabavu nefinancijske imovine u ukupnom iznosu se smanjuju za 3,9%[53]

Prema projekciji rashoda za 2018. i 2019. godinu očekuje se povećanje rashoda razmjerno s prihodima. Prema projekciji za 2018. godinu rashodi bi trebali iznositi 38.329.612 bez iznosa izdataka za otplatu glavnice kredita. Projekcija proračuna za 2019. godinu daje iznos rashoda od 40.057.763, također bez iznosa izdataka za otplatu glavnice kredita koji iznose 350.000. Kad taj iznos dodamo ukupnim rashodima dobijemo uravnoteženi proračun.

Projekcija za 2018.-2019. godinu u odnosu na ostvareno u 2016. godini pokazuje da će se povećati sljedeće kategorije rashoda: rashodi za zaposlene, materijalni rashodi, naknade građanima,ostali rashodi i rashodi za nabavu nefinancijske imovine. Financijski rashodi bi se trebali smanjiti.

[53] Interni materijali Grada Benkovca

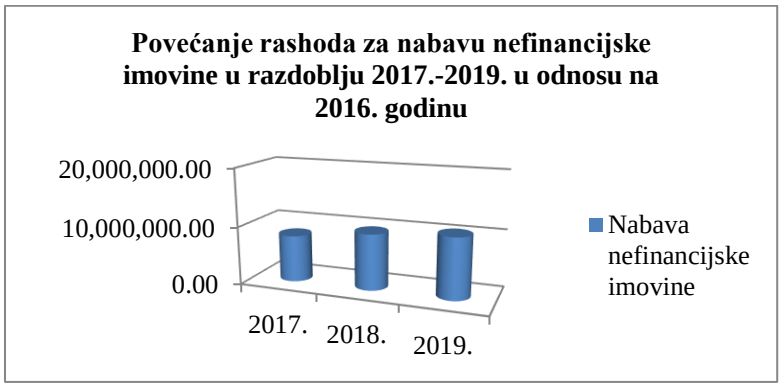
Grafikon prikazuje projekciju promjene rashoda poslovanja u razdoblju 2017.-2019. godine u odnosu na ostavrenu u 2016. godini, iz grafa se vidi da se očekuje smanjenje financijskih rashoda u budućnosti.

Grafikon 10: Projekcija promjene rashoda poslovanja u razdoblju 2017.-2019. godine u odnosu na 2016. godinu

Izvor: Prikaz autora

Sljedeći grafički prikaz pokazuje projekciju povećanja rashoda za nabavu nefinancijske imoivne u razdoblju 2017.- 2019. godine u odnosu na povećanje u 2016. godini. Iz grafikona se vidi da se može očekivati rast ove kategorije rashoda u budućnosti.

Grafikon 11: Projekcija povećanja rashoda za nabavu nefinancijske imovine u razdoblju 2017.-2019. godine u odnosu na 2016. godinu

Izvor: Prikaz autora

3.4. Plan razvojnih programa

Upravni odjeli kao i proračunski korisnici sami za sebe izrađuju prijedloge planova razvojnih programa, te proračunski korisnik svoj prijedog plana razvojnih programa dostavlja nadležnom upravnom odjelu koji izrađuje zajednički prijedlog plana razvojnih programa za sve svoje korisnike**.**

Osnovni ciljevi proračuna Grada Benkovca za razdoblje 2017. – 2019. godine su:

- razvojni projekti na izgradnji i rekonstrukciji infrastrukture
- tekuće i investicijsko održavanje postojeće infrastrukture
- socijalni projekti (smještaj djece u vrtiće, briga o starijima i nemoćnima, zaštita od požara, knjižničarska i muzejska djelatnost i dr.)
- društveni programi (podupiranje društvenog života na području Grada – sport, kultura, udruge i dr.)[54]

Glavni nositelj razvoja i razvojnih programa je Upravni odjel za prostorno uređenje, stambeno komunalne poslove i razvoj. Ukupni rashodi koji se odnose na taj odjel iznose 10.079.358 kuna i čine 29,44% ukupnih rashoda. Rashodi su raspoređeni po sljedećim programima:

Program 8004 – Izgradnja komunalne infrastrukture u iznosu od 2.630.000

Program 8005 – Održavanje komunalne infrastrukture u iznosu od 3.959.000

Program 8007 – Zaštita okoliša u iznosu od 1.431.358 kuna

Program 8008 – Prostorno planiranje i programiranje u iznosu od 584.000

Program 8020 – Razvoj zajednice u iznosu 1.110.000

Program 8021 – Energetska učinkovitost u iznosu od 365.000[55]

Ukupni rashodi odjela za gospodarstvo i društvene djelatnosti iznose 12.721.666,09 kuna (86% planiranih) i odnose se na sredstva namijenjena proračunskim korisnicima, na sredstva za poticanje i razvoj gospodarstva te održavanje socijalne komponenete i društvenih djelatnosti. Struktura iznosa za korisnike u 2016. godini su:

[54] Interni materijali Grada Benkovca
[55] Interni materijali Grada Benkovca

Upravni odjel za gospodarstvo i društvene djelatnosti 3.765.740,44 kune ili 94% plana

Gradska knjižnica 921.721,18 ili 101% plana

Dječji vrtić Bubamara Benkovac 3.115.191,64 kune ili 85% plana

Javna vatrogasna postrojba Benkovac 3.073.026,66 kuna ili 76% plana

Zavičajni muzej Benkovac 1.164.112,73 kune ili 82% plana

Centar Sv. Ante 681.873,44 kune ili 90% plana[56]

[56] Interni materijali Grada Benkovca

4. ZAKLJUČAK

U ovom radu se prikazuje budžetiranje i analiza budžeta na primjeru grada, koji spada u kategoriju proračunskih korisnika. Prikazuju se prihodi i rashodi koji su planirani i njihova usporedba s ostvarenima za promatrano razdoblje.

Budžet se nalazi u centru procesa planiranja i sve aktivnosti koje se poduzimaju u procesu planiranja rezultiraju izradom budžeta, za koji se može reći da je interna kontrola poduzeća. Iz budžeta su vidljive sve planirane aktivnosti za određeno razdoblje, a to je najčešće jedna godina. Nakon što je završeno budžetiranje, uspoređuju se podaci iz budžeta sa ostvarenim podacima te se dalje analiziraju i raščlanjuju, te predstavljaju temelj za sastavljanje izvještaja kako bi korisnici lakše mogli shvatiti i proučiti sve stavke.

U prvom, teorijskom dijelu rada analizirana je terminologija vezana uz budžet i osnovni pojmovi koji se odnose na budžet i budžetiranje, te planiranje. Nadalje, nabrojane su i objašnjene vrste budžeta, te istaknute bitne karakteristike budžeta u sustavu planiranja i kontrole. U nastavku teorijskog dijela rada ističu se karakterisitke računovodstva proračuna i proračunskih korisnika; nabrajaju se financijski izvještaji koji se koriste u proračunskom računovodstvu i opisuje proces izrade proračuna u kojem su objašnjeni dijelovi proračuna.

U drugom, empirijskom dijelu rada analizira se proračun Grada Benkovca za tekuću godinu te se uspoređuje s prethodnim godinama i uspoređuje ostvareno stanje s planiranim. Također se prikazuje projekcija za buduće razdoblje. Grad Benkovac skupa sa svojim proračunskim korisnicima je na dan 31.12.2016. godine ostvario pozitivan financijski rezultat u iznosu od 3.035.499,11 kuna. Ako se ovom iznosu doda preneseni manjak iz prethodne godine koji iznosi -4.290.233 kuna dobiva se da je konačan rezultat poslovanja grada u konsolidiranom izvješću -1.254.733,89. Sam Grad Benkovac bez proračunskih korisnika u 2016. godini ima višak prihoda nad rashodima u iznosu 2.799.377, te kad se s tim iznosom pokrije manjak od prošle godine u iznosu 2.727.792 dobiva se da je Grad ostvario suficit proračuna od 71.585 kuna. Stanje nepodmirenih obveza 31.12.2016. iznosi 2.639.090 i manje su za 1.928.299 kuna u odnosu na početak proračunske godine. Od toga na nedospjele obveze otpada 211.711, a na obveze po kreditu 1.050.000. Grad Benkovac se u 2016. godini nije zaduživao niti davao suglasnost na zaduživanje, kako proračunskim korisnicima tako i trgovačkim društvima u svom vlasništvu. Stanje nenaplaćenih potraživanja na dan 31.12.2016. godine iznosi

11.471.534 kune i manje je za 9,2% u odnosu na prethodnu godinu. Stanje novca na poslovnom računu i blagajni na promatrani dan iznosi 1.488.990 kuna.

Na temelju analize proračuna Grada Benkovca može se reći da su planirani prihodi u stalnom porastu i da se svi prihodi koriste kako bi u budućnosti osigurali daljnji razvoj i napredak Grada, a rashodi koji su ostvareni proizlaze iz nužnosti i potrebe da se sredstva ulažu u projekte koji će rezultirati krajnjom koristi kako za stanovnike, tako i za Grad kao izvori prihoda u budućnosti. Grad Benkovac je manja lokalna jedinica koja posljednjih godina ima rast prihoda nad rashodima, a proces izrade proračuna iako dugotrajan i relativno skup za manju funkcijsku jedinicu predstavlja najbolje mjerilo usporedbe prihoda i rashoda kako za Grad tako i za sve ostale zainteresirane korisnike.

LITERATURA:

Knjiga:

1. Belak, V. (1995.): Menadžersko računovodstvo, RRiF Plus, Zagreb
2. Belak, V. (2002.): Osnove profesionalnog računovodstva, Sveučilište u Splitu, Split
3. Belak, V. (2014.): Analiza poslovne uspješnosti, RRiF Plus, Zagreb
4. Bhaskar, K.N. & Houdien, R.J.W. (1985.): Accounting information systems and Data processing, Heinemann, New York
5. Buble, M. (1990.): Management, Ekonomski fakultet Split, Split
6. Buble, M. (2006.): Menadžment, Ekonomski fakultet Split, Split
7. Drury, C. (1990.): Management and cost accounting, EMEA, London
8. Jakir-Bajo, I., Maletić, I., Burian, K., Dremel, N., Kusaković, A., Parać, G. (2004.): Računovodstvo proračuna i proračunskih korisnika, RRiF, Zagreb
9. Zelenika, R. (2000.): Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela, Ekonomski fakultet u Rijeci, Rijeka

Ostalo:

10. Interni materijali Grada Benkovca

Zakon:

11. Narodne novine (2016.): Zakon o proračunu, Narodne novine d.d., Zagreb, broj 96/03
12. Narodne novine (2015.): Pravilnik o financijskom izvještavanju u proračunskom računovodstvu, Narodne novine d.d., Zagreb, broj 87/08

Izvor s Interneta:

13. http://gradbenkovac-službenestranice (03.04.2017.)

POPIS TABLICA

Tablica 1: Primjer općeg dijela proračuna.....17

Tablica 2: Udio pojedinih kategorija prihoda i primitaka u ukupnim prihodima i primicima..21

Tablica 3: Usporedba ostvarenih i planiranih prihoda u 2016. godini.....24

Tablica 4: Udio pojedinih rashoda i izdataka u ukupnim rashodima i izdacima.....27

Tablica 5: Usporedba planiranih i ostvarenih rashoda u 2016. godini.....29

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1: Struktura prihoda u 2016. godini.....22

Grafikon 2: Prihodi od poreza u 2015. godini.....22

Grafikon 3: Prihodi od poreza u 2016. godini.....22

Grafikon 4: Udio prihoda od prodaje neproizvedene dugotrajne imovine u ukupnim prihodima u 2015. i 2016. godini.....23

Grafikon 5: Struktura računa prihoda u 2015. i 2016. godini.....24

Grafikon 6: Projekcija prihoda za razdoblje 2017.-2019. godine.....26

Grafikon 7: Struktura rashoda u 2016. godini.....27

Grafikon 8: Rashodi za zaposlene u 2015. i 2016. godini.....28

Grafikon 9: Rashodi za nabavu proizvedene dugotrajne imovine u 2015. i 2016. godini..... 29

Grafikon 10: Projekcija promjene rashoda poslovanja u razdoblju 2017.-2019. godine u odnosu na 2016. godinu.....31

Grafikon 11: Projekcija povećanja rashoda za nabavu nefinancijske imovine u razdoblju 2017.-2019. godine u odnosu na 2016. godinu.....31

SAŽETAK

Izrada budžeta predstavlja rezultat svakog procesa planiranja, a na temelju budžeta ili proračuna se ocjenjuje realnost ostvarenja ciljeva u odnosu na planirano. Ključna pretpostavka za uspješno donošenje proračuna je kvalitetan proces planiranja i postavljanja ciljeva. Na temelju proračuna moguće je detaljno analizirati sve kategorije prihoda i rashoda i usporediti njihovo stanje s planiranim i sa prethodnim godinama. Također omogućava izradu projekcija za buduća razdoblja. Bitna pretpostavka kod planiranja i izrade proračuna je ravnoteža između prihoda i rashoda. Tijekom izrade rada analizira se proračun Grada Benkovca, lokalne jedinice koja spada u proračunske korisnike, te su opisane i analizirane kategorije prihoda i rashoda. Proračun je temelj za uspješno funkcioniranje grada jer osigurava sredstva za sve korisnike i normalno funkcioniranje sustava. Većinu prihoda proračuna čine porezi, koji omogućuju izdvajanje sredstava za nova ulaganja. Može se reći da je proračun poput kruga jer se prikupljeni prihodi opet troše u vidu rashoda i tako ispočetka.

Ključne riječi: proračun, planiranje, prihodi i rashodi.

SUMMARY

Budget process is the result of every planning process, and on the basis of the budget is assessed the reality of achieving the goals in relation to the planned. The key assumption for successful budgeting is the quality of planning process and setting goals. Based on the budget it is possible to analyze in detail all categories of revenues and expenditures and compare their condition with the planned and with previous years. It also allows making projections for future periods. An important assumption for planning and budgeting is the balance between revenues and expenditures. During the work, the budget of the City of Benkovac, a local unit that belongs to budget users, is analyzed and categories of revenues and expenditures are described and analyzed. Budget is the base for successful city operation, providing resources for all users and normal functioning of the system. Most of the budget revenue is made up of taxes, which make it possible to allocate funds for new investments. It can be said that the budget is like a circle because the collected revenues are again spent in the form of expenditures and so on.

Keywords: Budget, Planning, Revenues and Expenditures.